

5.12.2008

Sivu 1 (19)

Kuva: Kolkanlahdentien ja Kolkanrinteentien risteysalueen peltoaukeaa ja rakennuskantaa

Saarijärven viiden kylän kyläleiskaavahanke

Kolkanlahden kaava-alueen rakennuskulttuuriselvitys 10-12/2008

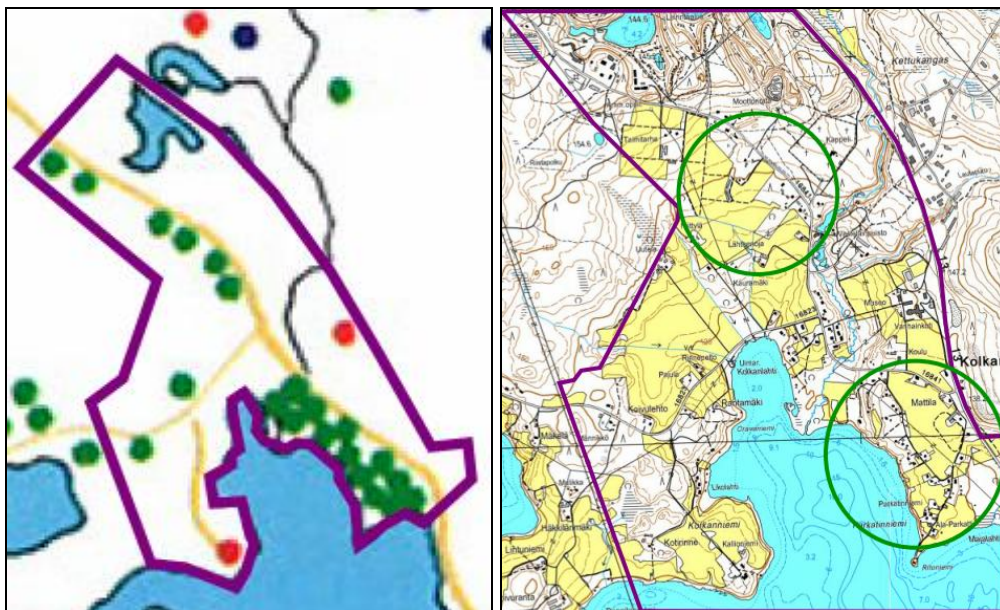
Johdanto

Kolkanlahden kylä sijaitsee Saarijärven keskustasta n. 8 kilometriä luoteeseen ja se on rakentunut Kolkanlahden pohjukan ympärille sekä Kokkolantien länsipuolelle pääasiassa 1940-luvulta lähtien. Alueen rakennuskulttuuria on lyhyesti tarkasteltu Eija-Liisa Lahnan teoksessa *Saarijärven rakennusperinnettä* (1990) sekä Saarijärven kulttuuriympäristöohjelmassa *Paavon portilta Palavansalmelle* (2007). Kolkanlahden kaava-alueelta oli v.1987-88 Keski-Suomen museon toimesta inventoitu 4 aluekohdetta, joilla oli yhteensä 13 inventoitua rakennusta. Näiden rakennusten nykytilanne tarkistettiin kyläyleiskaavahankkeen yhteydessä 2008, minkä lisäksi alueella suoritettiin täydennysinventointi koskien erityisesti vuoden 1940 jälkeistä rakennuskantaa. Uusia rakennus- ja aluekohteita Kolkanlahdelta paikannettiin kahdeksan, yhteensä tarkasteltuja rakennuksia ja pihapiirejä näihin inventointikohteisiin sisältyi 28 kpl.

Alueen yleiskuvas

Kolkanlahdella on poikkeuksellisen pitkä kulttuurihistoria ja se on yksi Saarijärven matkailun kehittämisaalueista. Vaikka alueen maisemalliset arvot ovat jonkin verran kärsineet uudisrakentamisesta, alue on silti valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä. Kolkanlahdelle on tehty maisemanhoitosuunnitelma 2005 Keski-Suomen ympäristökeskuksen toimesta. Kolkanlahden ranta-alueet ovat perinteisesti olleet avoimia niitty- ja peltoalueita, ja ilme pyritään maisemanhoitosuunnitelmalla säilyttämään. Suunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota aukeiden pelto- ja niitymaisemien säilymiseen mm. Kolkanlahden rannoilla, koulun ja Säätyläiskotimuseon ympäristössä sekä Kolkanniemen pappilan ympäristössä, ja ne on määritelty maiseman ydinalueiksi (pisimpään viljelyksessä olleet alueet, joiden kulttuurihistoriallinen merkitys on suurin).

Kolkanlahden kylä on syntynyt kahden säätyläistilan, Kolkanniemen ja Kolkanlahden maille. Kolkanniemessä toimi pappila 1900-luvun alkuvuosikymmenille, ja Kolkanlahdessa puolestaan asui kotiopettajana J.L. Runeberg 1820-luvulla. Kolkanlahden kaava-alueen vanhin säilynyt rakennuskanta sijoittuu näiden kahden tilan alueille ja lähiympäristöön. Kolkanlahden alakoulun (1914) seudulla on säilynyt entisiä Kolkanlahden alustalaisten tiloja ja asuntoja 1910 – 30-luvuilta. Pappilan torppa Parkatti on antanut nimensä Parkatinniemielle, vaikka itse torppa onkin jo hävinnyt. Kaava-alueen pohjoispäässä sijaitsevan Metsäoppilaitoksen eli entisen Saarijärven reservikomppanian kasarmialueen vanhin rakennuskanta on vuodelta 1883.

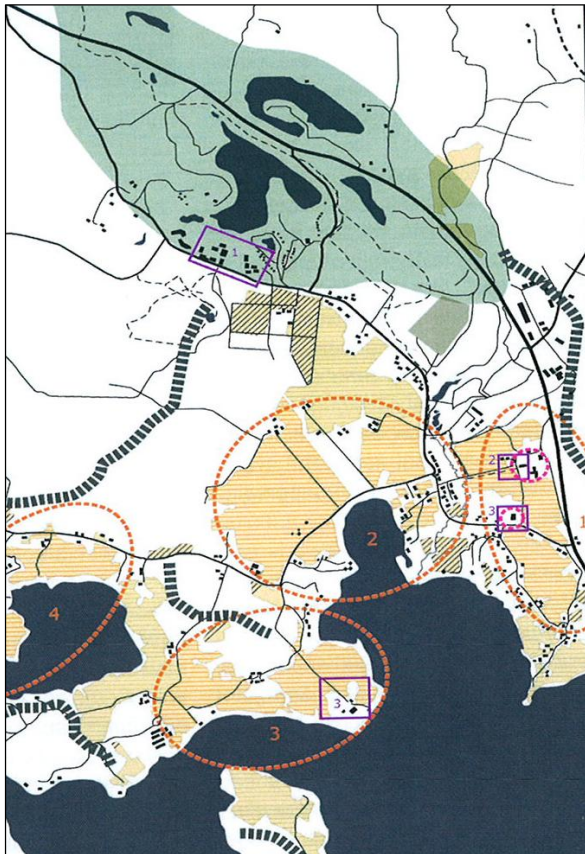

Kuvat: Vasemmalla kaava-alueen vanhimmat tilat (ennen vuotta 1919 perustetut) punaisella, sekä vuosina 1919-39 perustetut asutus- ja viljelystilat vihreinä pisteinä. Vihreiden pisteiden tihentyminen Parkatinniemessä edustaa Kolkanlahden ja Kolkanniemen tilojen alustalaisten itsenäistyneitä entisiä torppia. (Junnilla 1995: Saarijärven historia 1865-1985). Oikealla vihreällä ympyröity alueet, joilla vuosien 1919-39 asutustiloja on säilynyt.

Seuraava asutusaalto Kolkanlahdessa koettiin sotien jälkeen. Parkatinniemen rannat, Majalahden alue ja Lehtolantien pohjoispuolen maatilat edustavat sotienjälkeistä asutustoimintaa, ja ne ovat rakentuneet pääosin 1940-50-luvuilla. Nykyään asutus keskittyy Kolkanlahdentien ja Parkatinniemen tien varsille. Lehtolantien pohjoispuolella on useita 1940-50-lukuisia maatilakeskuksia saarekkeina peltoaukealla, ja Kolkanlahdentien varressa metsäoppilaitoksella päin sekä Lehtolantien risteyksessä on uudehkoa rakennuskantaa (1960 – 1980-l). Lehtolantien eteläpuolelle Kolkanlahden rantaan on syntynyt alueen uusin rakennuskanta (1980-l – 2000-l). Kolkanlahdella on toiminut 1925 -45 pienviljelijäyhdistys, joka kokoontui yksityisissä taloissa. Kylälle perustettiin 1940-luvun alussa osuuskauppa, mutta nykyään Kolkanlahdella ei ole juurikaan palveluja lukuun ottamatta koulua, vanhusten- ja vammaistenhoitoa ja Keski-Suomen ratsastuskeskusta. Kylältä ei erotu palvelujen tai kaupankäynnin keskusta, mutta alueen ydin on vuosisataisesti ollut koulun ympäristö.

Maisemarakenne

Kolkanlahden nykyinen tiestö noudattelee vanhaa polkuverkostoa. Asutus on sijoittunut alun perin Keski-Suomen järvisseudulle tyypilliseen tapaan pienille mäille peltojen keskelle. Kolkanniemen pappilan myötä syntynyt torppariasutus on luonut pohjan alueen pientaloasutukselle. Kokkolan maantie kulkee harjualueen harjalla, ja Kolkanlahdentie puolestaan noudattelee harjunjuurta sen pohjoispuolella. Kaava-alueen pohjoislaitaan sijoittuvien Ahvenlammen ja Saarilammen seutu on kallioista tai hiekkakankaista havumetsää. Harjualueella harvahkossa ja nuoressa mäntyvaltaisessa metsässä on vain vähän asutusta ja se keskittyy Kolkanlahden tienvarteen, samoin kuin Ahvenlammen leirintäaluekin. Kaava-alueen eteläosa ja Lehtolantien alue on maatilakeskusten täplittämää avointa peltomaisemaa, joka on alkuaan ollut niittyinä. Tiheintä rakentaminen on Kolkanlahdentien ja Lehtolantien risteyksen itäpuolelta Kolkankujalta aina Parkatinniemen etelälaitaan ulottuvalla alueella. Tällä alueella maisemassa vaihtelevat taajamamainen asuinrakentaminen, pienehköt peltoaukeat sekä havupuuvallaiset sekametsäsaarekkeet. Kolkanlahdentien ja Kokkolantien risteys alueen etelälaidassa on sekä maisemallinen portti, että taajaman sisääntuloväylä.

Kuva: Kolkanlahden maiseman ydinalueet ja avoimina säilytettävät pelto (Saarijärven kulttuuriympäristöohjelma 2007).

Maiseman ydinalue; pisimpään viljelyksessä olleita alueita, joiden kulttuurihistoriallinen merkitys on suurin

Ydinalueen avoimina pidettävät pelto

Maamerkki, rakennus tai rakennusryhmä

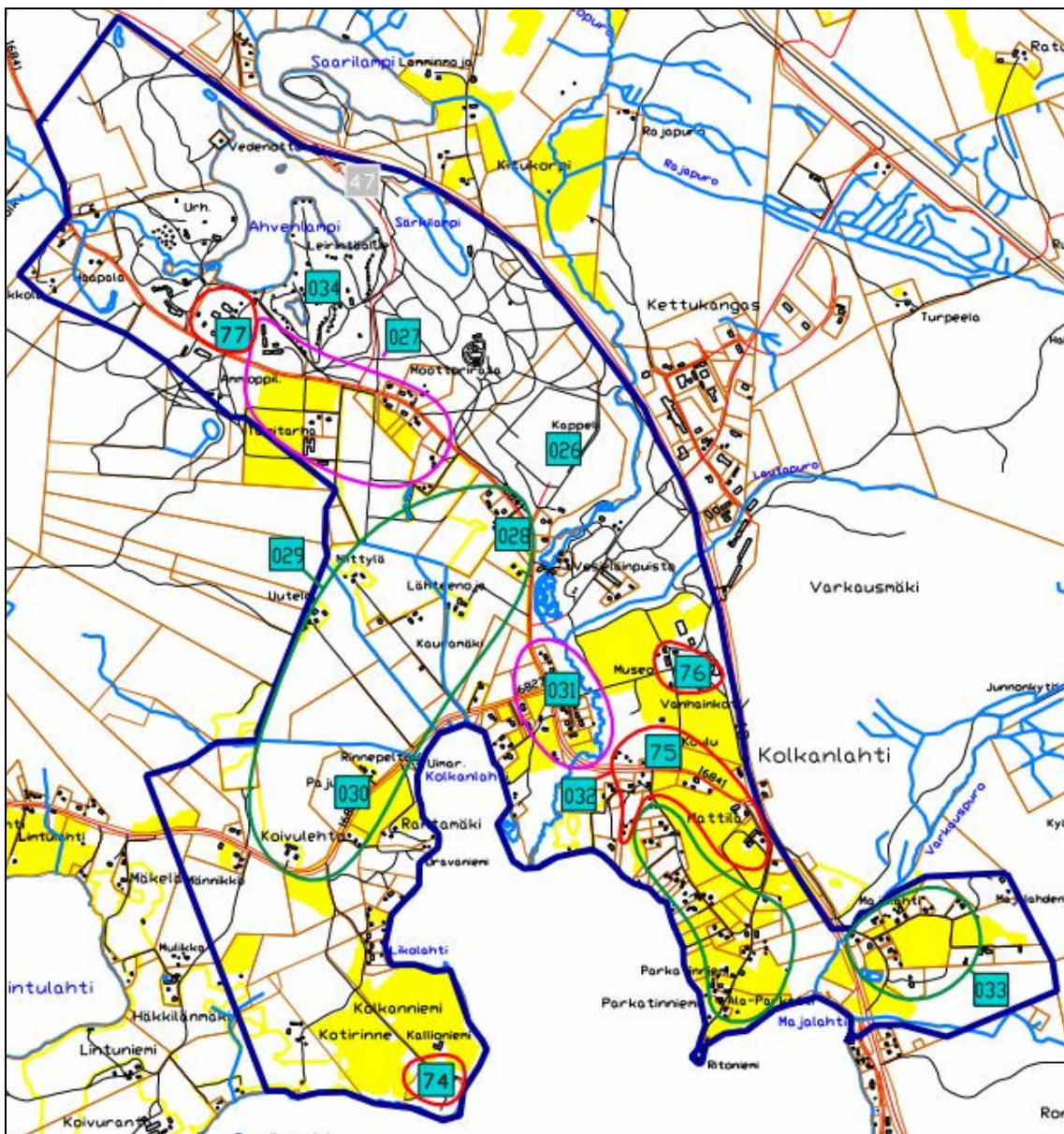

Ehjänä säilynyt metsäinen lakilinja

Tummahko vihreä väri kuvaa harjukannasta

Kolkanlahden inventoinnit

Kolkanlahden kaava-alueelta oli 1987-88 Keski-Suomen museon toimesta inventoitu neljä aluekohdetta, joilla oli yhteensä 13 inventoitua rakennusta. Kyläleiskaavahankkeen yhteydessä nämä kohteet tarkistettiin ja inventointeja päivitettiin tarpeen mukaan. Lisäksi alueella suoritettiin täydennysinventointi, jossa pyrittiin paikantamaan erityisesti vuoden 1940 jälkeen rakennettuja, sekä aiemmista inventoinneista mahdollisesti poisjääneitä rakennuksia ja alueita. Täydennysinventoinnin laati FM, rakennustutkija Anu Taskinen Pöyry Environment Oy:ltä loka-marraskuussa 2008. Uusia kohteita ja alueita kaava-alueelta paikannettiin kahdeksan, ja tarkasteltuja rakennuksia ja pihapiirejä inventointikohteissa oli yhteensä 28. Inventointikriteereinä olivat rakennushistoriallinen merkittävyys kuten aikakaudelleen tyypillinen, lähellä alkuperäisasuaan säilynyt kohde, tai harvinainen rakennustyyppi/tyyli; historiallinen merkittävyys kuten kohteen kytkeytyminen alueen kehitykseen ja historiaan; sekä maisemakuvallinen merkitys eli keskeinen asema alueen maisemallisen ilmeen rakentajana esimerkiksi siten, että rakennuksen tai rakennusryhmän häviäminen olisi maisemakuvan kannalta menetys.

Kuva: Inventoitujen kohteiden ja alueiden sijainti kaava-alueella. Kartalle on rajattu eri ikäkautta edustavia rakennettuja ympäristöjä. Vanhin rakennuskanta on rajattu punaisella (n. 1800-luvun alku – 1930-luku). Asutustiloja ja jälleenrakennuskautta edustaa vihreä raja (1930-50-luvut). Uudempaa rakennuskantaa on osoitettu pinkillä rajauksella (1960-80-luvut). Rajaamattomilla alueilla ei ole selkeää yhtenäistä ilmettä, vaan rakennuskanta on hajanaisesti 1950 – 2000-luvuilta.

Oheisessa taulukossa on esitetty kaava-alueen inventoidut kohteet kuvauksineen.

Luettelointiperusteet: H = historiallista merkitystä, R = rakennushistoriallista merkitystä ja M = maisemakuvallista merkitystä

KOLKANLAHTI, INVENTOIDUT KOHTEET 1987-88 (4 aluetta, joilla 13 inventoitua rakennusta)	
<p>Kolkanlahden kaava-alue on maakuntakaavassa osoitettu kulttuuriympäristöjen kehittämisen kohdealueeksi. <i>Suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään kulttuuriympäristön kannalta arvokkaana kokonaisuutena. Alueella edistetään kulttuuriympäristöön liittyvää elinkeinotoimintaa ja asumista.</i></p>	
<p>74</p> <p>R, H</p> <p>valtakunnallisesti arvokkaat</p>	<p>Kolkanniemen pappila</p> <p>Kolkanniemen tila halottiin 1611 Kantalan rässsitalosta (1564), ja kirkkoherran virkataloksi se myytiin 1639, vaikka kirkolle olikin matkaa vesiteitse yli 10 kilometriä. Toisaalta pappilan syrjäinen sijainti säästi sen mm. isovihan pahimmalta hävitykseltä. Pappilan toimeentulon takaamiseksi lähitienoille perustetut torpat lisäsivät seudun vähäistä väkimäärää 1700-luvun alussa.</p>
<p>VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ (MUSEOVIRASTO 1993)</p>	<p>Ensimmäisessä, Carl Riffin suunnittelemassa pappilassa (1794) oli valmistuessaan kymmenen huonetta kahdessa kerroksessa, se oli punainen valkoisin ikkunanpuittein. Tätä pappilaa edelsi tiettävästi ainakin kolme hävinnyttä pappilarakennusta. Pihapiiriin rakennettiin 1790-1800-luvuilla myös oluttupa, savutupa, ruoka-aitta, talli, kaksi navettaa ja rehulato, jotka ovat hävinneet. Pappilarakennuksen tuohi- ja malkakatto uusittiin 1850-luvulla pärekatoksi, jolloin hirsipinnalla ollut rakennus myös laudoitettiin ja maalattiin keltaiseksi. Päätyi 1800-luvun lopussa palvelusväen asunnoiksi, kun uusi pappila valmistui. Julkisivuväritys palautettu alkuperäiseksi, vesikatto peltiä.</p>
<p>MAAKUNTAKAAVA:</p> <p>valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö</p>	
<p>suojeltu rakennus-suojelulailla 8.3.1990</p>	<p>Vaasan läänin rakennuskonttorin johtajan Karl Reniuksen 1897 suunnittelema uusgottilainen pappila valmistui 1904, arkkitehti Bertel Jungin korjattua suunnitelmia. Rakennus myytiin vuoden 1945 jälkeen kunnan lastenkodiksi ja rakennusta korjattiin 1953-54, jolloin myös Jungin suunnittelema ruokasalin veranta purettiin. Pihapiiriin valmistui samaan aikaan talousrakennus. Lastenkoti toimi rakennuksessa vuoteen 1984, jonka jälkeen rakennus oli jonkin aikaa tyhjillään. Se toimi 1990-luvulla teatteri Eurooppa Neljän toimi- ja esiintymistiloina, nykyisin yksityisomistuksessa ja asuinkäytössä. Puutarha on entisöity ja pihapiiri rakennuksineen on hoidettu ja hyväkuntoinen. Pihaan johtaa koivukuja.</p>
<p>75.</p> <p>R, H, M</p> <p>paikallisesti merkit-</p>	<p>Kolkanlahden koulu</p> <p>Kolkanlahden koulu perustettiin 1914. Tontti on erotettu Kolkanlahden tilasta, jonka Saarijärven kunta osti 1896 vaivaistalon tontiksi. Koulurakennuksessa oli kaksi luokkaa ja opettajan asunto, pihapiirissä olivat talousrakennus (navetta, käymälä, liiteri) ja sauna. Uusi talousrakennus valmistui 1947, ja siinä oli navetan, ladon, liiterin ja käymälöiden lisäksi</p>

tävä	<p>kaksi aittaa, keittola ja ruokalaita. Ruokailutilasta tehtiin 1955 kerho- ja kirjastohuone ja keittolasta vahtimestarin huone. Koulurakennusta korjattiin ja laajennettiin 1956, korjaus- ja muutostöitä tehtiin myös 1978 ja 1986, mm. ikkunat ja vesikatto uusittu. Rakennukset käytössä ja hyväkuntoisia.</p>
76. R, H, M VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURI- YMPÄRISTÖ (MUSEOVIRASTO 1993)	<p>Kolkanlahden vanhainkodin alue</p> <p>Kolkanlahden tila on perustettu 1783. Nimismies Anders Bomann osti tilan 1791, rakennuksessa pidettiin Saarijärven kihlakunnan käräjiä vuoteen 1816. Bomanneilta tila siirtyi af Enehjelmin suvulle, joiden kotiopettajana toimi kansallisrunoilijaksi sittemmin noussut Johan Ludwig Runeberg 1823-25. Tilalla oli useita omistajia 1800-luvun kuluessa, kunnes Saarijärven kunta osti tilan 1896 vaivais- ja työtalon paikaksi – se perustettiin vielä samana vuonna. Vaivaistalo toimi aluksi tilan entisessä päärakennuksessa (1780-l), mutta uusi yksikerroksinen paritupatyypinen rakennus valmistui 1901, jossa vanhainkoti toimi vuoteen 1985. Maatilan hoito oli osa vanhainkodin toimintaan: lypsykarjaa tilalla oli vuoteen 1964, sen jälkeen sikala vuoteen 1970, jolloin maatilan pito lopetettiin. Pihapiirin kivinavetta on hävinnyt. 73 hehtaarin tiluksista vuokrattiin 30 hehtaaria taimitarhalle 1960-luvun alussa. Pihapiiriin on rakennettu uusi vanhusten palvelutalo (1980-90-l).</p> <p>Entisen Kolkanlahden tilan alueella on kerroksellista rakennuskantaa, joka heijastelee vanhusten- ja sairaanhoidon kehitystä. Tila on alun perin säätyläistila, joka liittyy myös kansallishistoriaan Runebergin väliaikaisena asuinpaikkana. Alueen pihapiirissä on tapahtunut muutoksia 1988 inventoinnin jälkeen, ja pihapiirin pohjoislaitaan on rakennettu Keski-Suomen ratsastuskeskuksen hevostalli, maneesi sekä laitumia. Toiminnot ovat kuitenkin perinteiseen maaseudun ilmeeseen sopivia ja sopivat alueen historialliseen kerroksisuuteen. Pihapiiriin johtaa harvinainen mäntykuja.</p> <p>Hevostallit ovat kekseliäästi vanhoista junavaunuista rakennettu kokonaisuus. Maneesi on puurakenteinen halli, joka muodoltaan ja väritykseltään sopii vanhan rakennuskannan yhteyteen. Uusi vanhustenhoito-osasto on valmistunut 1980-90-luvulla.</p>

Entinen vaivaistalo/vanhainkoti

Vaivaistalo/vanhainkoti (1901/1934-35). Rakennusta korotettiin ja jatkettiin sivuille päin 1934-35. Alakerrassa olivat ruokasali, keittiö, kylpyhuone, asukashuoneita ja erityisosasto, II-kerroksessa pesutiloja, asuinhuoneita sekä varastotiloja. Ulko-ovien edessä oli umpinaiset lautaeteiset ja sisäpihan puolella paviljonkimainen veranta, ne on kuitenkin purettu. Kellarikerrokseen tehtiin leivintupa ja ruokavarastoja 1961-62. Rakennus toimi vanhainkoti- ja henkilökunnan asuintoimintana vuoteen 1985, nykyisin yksityiskäytössä.

Kolkanrinne

Jalmari Kurosen 1920-luvun klassistiseen tyyliin suunnittelema, 1940 valmistunut II-kerroksinen rapattu tiilinen rakennus, alun perin mielisairasosasto, joka toimi vuoteen 1982. Rakennus on nykyisin palvelutalokäytössä. Pihapiirissä on matala rapattu piharakennus, joka on tilalla toimivan Keski-Suomen ratsastuskeskuksen käytössä.

Säätyläiskotimuseo

	<p>Kolkanlahden tilan entinen päärakennus, entinen af Enehjelmien sekä näiden kotiopettajan J.L.Runebergin koti on keskeissalirakennus, jota on laajennettu 1800-luvulla pakarituvalalla ja kahdella kamarilla. Rakennus toimi vanhainkodin tiloina vuodesta 1896 vuoteen 1935, jonka jälkeen rakennuksessa asuivat vanhainkodin maatilantilanhoitaja, työmies ja karjako. Alkuperäisistä huoneista oli tehty erillisiä asuntoja. Viimeinen vuokralainen muutti pois 1976, jolloin rakennuksen sisätilojen pohjakaava ennallistettiin ja talo sisustettiin säätyläiskodin tapaan. Runebergin elämänvaiheita ja säätyläisten elämäntyyliä esittelevä museo avattiin 1977. Talon yläkerrassa sijaitsevaa asuinhuonetta on vaalittu Runebergin huoneena 1930-luvulta lähtien. Pihapiirissä myös riviaitta ja yksittäisaitta, entinen riihi (kuvassa), kellari ja huussi.</p>
<p>77. R, H MAAKUNTAKAAVA: maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö</p>	<p>Saarijärven metsäoppilaitoksen alue</p> <p>Saarijärven reservikomppanian yhtenäisenä säilynyt kasarmialue (käytössä 1883 – 99) toimii nykyisin Saarijärven metsäoppilaitoksen tiloina. Kasarmi on rakennettu Kolkanlahden tilasta pakkolunastetulle maalle silloisen Saarijärvi – Karstula – tien varteen. Rakennuspiirustukset kasarmille laati Yleisten rakennusten ylihallitus 1882, piirustussarjassa oli suunnitelmat 12 rakennukselle. Lisäksi rakennettiin kahvila ja paviljonki. Rakennukset olivat hirsisiä 1½- II – kerroksisia rakennuksia.</p> <p>Reservikasarmin toiminta loppui, kun Suomen sotaväki lakkautettiin 1800-1900-lukujen taitteessa. Alue oli 1920-30-luvuilla Jyväskylän suojeluskuntapiirin käytössä, sittemmin alueella ovat toimineet karttavarasto, VAPO ja Lomaliitto, kunnes Saarijärven metsäkoulu aloitti toimintansa 1949. Rakennukset remontoitiin koulutoimintaan 1950. Vanhoista kasarmirakennuksista osa purettiin 1950 ja osa korjattiin arkkitehti Saionmaan suunnitelmien mukaan. Hirsipintaiset rakennukset lautavuorattiin, paitsi varusvarasto ja sairashuone. Miehistorakennukseen vaihdettiin ikkunat ja rakennettiin frontontit, sekä sisätilat korjattiin koulukäyttöön sopiviksi. Sauna, ruutivarasto ja käymälä on purettu, rantaan on rakennettu uusi sauna ja viereen siirretty savusauna. Pihapiirin ulkopuolelle alueen tuntumaan on rakennettu 1987-88 ryhmä asuntolarakennuksia sekä uusi opetustilarakennus. Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja käytössä.</p> <p>Kasarmialueella on säilynyt seitsemän alkuperäistä rakennusta.</p> <div data-bbox="507 1160 965 1482"> </div> <div data-bbox="973 1160 1436 1482"> </div> <p>Vasemmalla koulurakennus/toimisto (ent. miehitorakennus 1883/1950): alun perin II-kerroksinen hirsirakennus, jossa oli sisäänkäynnit molemmissa päissä. Alkuperäiset portaat olivat rakennuksen sisällä, sittemmin siirrettiin ulkoportaiksi. Tarkoitettu alun perin 290 miehelle ja 8 aliupseerille. Remontoitu 1950 ja myöhemmin. Oikealla uuden liikuntahallin nurkka, ja ent. arestihuone (1883), jossa alkujaan neljä arestikoppia ja vartiotupa. Arestihuoneen edessä Saarijärven maanpuolustusjärjestöjen 1968 pystyttämä muistokivi.</p> <div data-bbox="507 1702 1002 1975"> </div> <div data-bbox="1010 1702 1423 1975"> </div> <p>Vasemmalla keittola/ruokala/koulutila (ent. keittola/ruokailukatos 1883/1941/1950): Alun perin lautarakenteinen keittola ja aumakattoinen, seinätön ruokailukatos remontoitiin arkkitehti Saionmaan suunnitelmien mukaan 1950, jolloin katoksesta tehtiin umpinainen ruokalatala. Ulkoasussa ei juuri alkuperäisilmettä jäljellä. Oikeanpuoleisessa kuvassa varas-</p>

	<p>to/ent. varusvarasto (1883) lähellä alkuperäistä ulkoasuaan.</p> <p>Vasemmanpuoleisessa kuvassa, oikealla toimisto (ent. upseerirakennus 1883/1950/1981): alkujaan hirsinen komppanian päällikön asunto ja kanslia, lisäksi huone komppaniaa tarkastamaan tulleiden upseerien käyttöön. Ulkoasultaan säilynyt 1950-luvun asussa, vesikatto uusittu. Kuvassa vasemmalla on asuinrakennus (ent. aliupseerirakennus 1883/1958): alun perin väepelin ja varusmestarin perheen asuinrakennus, nykyisin toimisto. Laajennettu siipiosilla 1950-luvulla, vesikatto uusittu. Oikeanpuoleisessa kuvassa ent. sairastupa (1883/1950-l), jossa alun perin kuuden potilaan sairassali, keittiö ja lääkärin vastaanottohuone. Nykyisin asuinkäytössä.</p> <p>Uusi opetustila (1980-l) vanhan piha-alueen lähellä, vastapäisellä puolella Kolkanlahdentietä.</p>
--	--

KOLKANLAHTI, INVENTOIDUT UUDET KOHTEET 2008 (8 kpl)

<p>O26.</p> <p>M, R</p> <p>paikallisesti arvo- kas</p>	<p>Kolkanlahden siunauskappeli</p> <p>Modernistista julkista rakentamista edustaa Kolkanlahden siunauskappeli (1957) ja sen on suunnitellut arkkitehtitoimisto K.Ström ja O. Tuomisto. Se on valkotiiliverhottu – osin lomalaudoitettu - yksikerroksinen ja matala L:n muotoinen rakennus hautausmaan reunalla harvahkon havumetsän keskellä. Kattomuotoina harja- ja pulpettikatto. Rakennuskompleksiin kuuluu lautainen valkoinen kellotorni n. 10 metrin päässä hautausmaan suunnassa. Rakennus on inventoitu 1989 Saarijärven hautausmaiden inventointilistauksessa (Pirjo Pennanen).</p>
--	--

	
<p>O27.</p> <p>M</p> <p>paikallisesti arvo- kas</p>	<p>Kolkanlahdentien varsi, Metsäoppilaitoksen seutu</p> <p>Metsäoppilaitoksen lähellä on rypäs omakotitaloja 1980-luvulta. Ominaispiirteitä ovat yksi- tai puolitoistakerroksisuus, joko punatiiliverhous tai valkoinen lohkotiiliverhous, jyrkähkö satulakatto (nk. sveitsiläistalopiirteitä). Pihapiirit ovat hoidettuja ja kuusialta rajaa pihat tiestä. Yhtenäinen rakennusryppäs, joka reunustaa Kolkanlahdentietä.</p>
<p>O28.</p> <p>M</p> <p>paikallisesti arvo- kas</p>	<p>Kolkanlahdentien varsi, hautausmaan seutu</p> <p>Kolkanlahdentien varressa hautausmaan tien risteysalueella, pellon ja metsän rajamaastossa on tiiviissä rykelmässä kolme pihapiiriä 1940 -50-luvulta. Rakennuksiin on tehty remontteja ja mm. 1960 -70-luvuilla lisäosia, mutta vehreine pihapiireineen ne muodostavat maisemallisen elementin hautausmaantien maamerkiksi. Rakennukset näkyvät Kolkanlahdentien lisäksi Lehtolantieltä, ja ne liittyvät maisemallisesti Lehtolantien pohjoispuolen peltoalueen 1950-lukuisten maatilapihiirien sarjaan.</p>

	
<p>029.</p> <p>M</p> <p>paikallisesti arvok- kaat</p>	<p>Lehtolantien maatilat</p> <p>Lehtolantien pohjoispuolen peltoaukealla on Lehtolantien varressa tai yksittäisten pihateiden päässä metsänrajassa yhteensä viisi alun perin 1950-lukuista maatilaa: Koivulehto, Rinnepelto, Uutela, Niittylä ja Lähteenoja. Maatilat piharakennuksineen ovat remontoinnista huolimatta säilyneet melko hyvin alkuperäisasuissaan, etenkin pihat ovat säilyneet tiivinä, talousrakennuksilla avoimen neliömäisiksi rajattuina. Pihapuina on tyypillisesti kuusia, ja pihapiiriä rajaa tyypillisesti puiden lisäksi pensasaita. Pihatietä reunustaa tavallisesti koivukuja. Maatilojen pihapiirit ovat näkyvä maisematekijä alueella, ja niiden muodostamat maisemalliset saarekkeet pihaa ympäröivine puineen olisi hyvä säilyttää.</p> <p>Koivulehto</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>Rinnepelto</p>

Uutela

Lähteenoja

	
<p>O30</p> <p>M, R</p> <p>paikallisesti arvo- kas</p>	<p>Pajula</p> <p>Maatilakeskuksen pihapiiri 1920-luvulta. Päärakennus on jugend- ja 1920-luvun klassistis-vaikutteinen II-kerroksinen, mansardikattainen, pystyrimalaudoitettu hirsirakennus, jonka ikkunoista osa on alkuperäisiä. Päädyssä on jugendhenkisesti koristelu yläikkunoiden puitteina. Pihapiirissä myös samalta aikakaudelta hirsiaitta/liiteri sekä L:n muotoinen hirsiaitta/karjasuoja. Rakennukset ovat säilyneet hienosti lähellä alkuperäistä ulkoasuaan, ja pihapiiri muodostaa korkeine kuusialtoineen ja pihakuusineen maisemallisen saarekkeen peltoaukean laidalle Lehtolantien varteen.</p>
<p>O31.</p> <p>M</p> <p>paikallisesti arvo- kas</p>	<p>Kolkankujan alue</p> <p>Kolkanlahdentien ja Lehtolantien risteyksen tuntumassa sekä Kolkankujalla rakennuskanta on pääsääntöisesti 1960-lukuisia puurakenteisia lautaverhottuja omakotitaloja. Kolkankujalla ja Kolkanlahden rannassa Lahtelantien tuntumassa on myös muutamia 1980-lukuisia, matalia puu- tai tiilirakenteisia omakotitaloja. Ominaispiirteitä ovat yksikerroksisuus ja horisontaalisuus, loiva satulakatto, lautaverhous sekä suuret ikkunat. Julkisivuväriytyksenä murretut keltainen ja punainen valkoisin listoin. Kolkanlahdelle perustettiin vuoden 1938 tienoilla Saarijärven osuuskunnan etämyymälä ja se rakennettiin SOK:n rakennuskonttorin tyyppiirustusten mukaan kuten Linnankin osuusliike – Kolkanlahdentie 90:ssä oleva rakennus on mahdollisesti ollut tämä osuusmyymälä (oikealla yläkulmassa oleva kuva).</p>

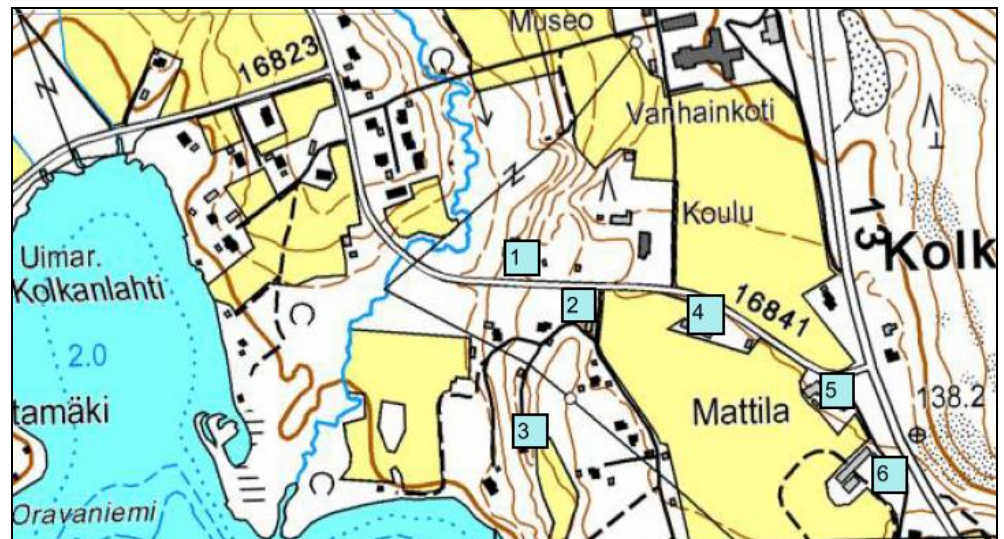
O32.

R, H, M

paikallisesti arvok-
kaat

Koulun seudun vanha rakennuskanta

Kolkanlahden alakoulun (1914) seudulla on säilynyt kuusi pihapiiriä, jotka kuuluvat vuosina 1919 -39 perustettuihin asutus- ja viljelystiloihin, eli ovat todennäköisimmin Kolkanlahden ja Kolkanniemen tilojen entisiä, itsenäistyneitä alustalaistorppia. Näiden kuuden pihapiirin rakennuskanta on alun perin 1910 – 30 – luvuilta. Kahteen asuinrakennukseen on tosin tehty julkisivuremontteja sekä lisäosia 1950 -60-luvuilla. Pihapiirit edustavat Kolkanlahden kylän asutuskehityksen vanhinta säilynyttä vaihetta.

1) Koulun länsipuolella Kolkanlahdentien varressa on pientalopihapiiri 1930-luvulta, johon kuuluvat hirsinen, laudoitettu päärakennus, kaksi aittaa ja sauna. Asuinrakennuksessa on umpinainen lautakuisti ja erikokoisia ikkunoita, 1-9-ruutuisia.

2) Kolkanlahdentien ja Parkatinniementien risteyksessä vinosti koulua vastapäätä on tyhjiin jäänyt pientilarakennus 1920-luvulta. Päärakennus on pystyrimalaudoitettu L:n muotoinen hirsirakennus lohkokiviperustuksella, ja siinä on jyrkähkö satulakatto sekä rakennuksen korkuinen lautainen umpikuisti. T-ikkunat ovat alkuperäiset, 1920-luvun klassismille tyypilliset vinoneliöikkunat päädyssä. Vesikatto uusittu, ulkoseinät punamullattu, maali-pinta tosin kulunut lähes kokonaan. Rakennus on hieman painunut toisesta päädystään, muuten ulkoisesti kohtuullisessa kunnossa, aittarakennus huonokuntoisempi.

3) Parkatienniementieltä erkaantuvat yksityistien päässä mäenharjanteella harvan metsän keskellä on tiilinen, rapattu pientalo 1930-luvulta piharakennuksineen (sauna). Vesikatto (pelti) uusittu, ikkunat mahdollisesti alkuperäiset.

4) Kolkanlahdentien varressa taajaman sisääntuloväylän varressa vinosti koulua vastapäätä on maamerkinä 1940-50-lukujen taitteesta puurakenteinen asuinrakennus aittoineen. Siihen on lisätty pulpettikattoinen sisäänkäynti-lisäsiipi 1960-luvulla. Aitta edustaa alueella tyypillistä, perinnettä mukailevaa aittarakentamista.

5) Kolkanlahdentien ja Parkatinniemmentien risteyksessä on 1960-luvun ulkoasussa oleva, alkujaan 1920-30-lukuinen puolitoistakerroksinen hirsirunkoinen pientalo aittoineen, pihasa myös uudempi piharakennus/autotalli. Hoidettu pihapiiri on risteysalueen maamerkki, ja rajaa peltoaukeaa.

5) Parkatinniemmentien koillismutkassa on upeasti alkuperäisasussaan säilynyt maatilan pihapiiri, johon kuuluvat päärakennus, aitta ja navetta (nyk. talli) 1920-luvulta. Asuinrakennus on hirsirunkoinen, II-kerroksinen, päädyistä aumatulla mansardikatolla ja pystyrimalaudoituksella. Rakennuksessa julkisivun mittainen avokuisti, osa ikkunoista on alkuperäisiä (ikkunat ovat yläosastaan pieniruutuisia). Kaava-alueella on säilynyt kaksi muutakin vastaavannäköistä saman aikakauden asuinrakennusta. Aitta on erikoinen, pienikokoinen II-kerroksinen hirsinen luhtiaitta, jonka katto on päädyistä aumattu. Entinen navetta on rakennettu useissa osissa eri aikoina, mm. sementtitiilestä, hirrestä ja laudasta.

O33.

M

paikallisesti arvo-
kas

Majalahdentie - Peltolantie

Majalahdentien rakennuskanta koostuu pääosin 1950-lukuisista puolitoistakerroksista omakotitaloista. Useimpia rakennuksia on remontoitu ja niihin on lisätty siipiosia ym. myöhemmin (1960-70-l), kuitenkin alueen yleisilme on yhtenäinen. Rakennukset sijoittuvat tienvarteen peltoaukean laidalle. Peltolantien päässä on myös uudempaa (1980-l) rakennuskantaa. Majalahdentien varsi on ikärakenteeltaan melko yhtenäinen ja maisemalliselta ilmeeltään eheä pientaloalue, joka kytkeytyy kaava-alueen eteläpuolelle jäävään maantienvarren ja Majalahden alueen laajempaan 1930-50-lukuiseen asutusalueeseen.

Majalahden pientilakeskus on 1950-lukuinen, avoimen neliömäinen entinen maatalan pihapiiri aitta- ja karjarakennuksineen. Asuinrakennus tyyppitalomallinen puurakenteinen puolitakkeroksinen pientalo, johon on lisätty kookas umpikuisti myöhemmin. Navetta sementtitiilinen/lautarakenteinen, aitta/varasto puurakenteinen.

Peltolantien varressa, Majalahden tilan länsipuolella on pihapiiri 1920-luvulta. Päärakennus on hirsirunkoinen ja siinä on päädyistä aumattu mansardikatto. Rakennuksessa on vaikutteita myöhäisjugendista ja 1920-luvun klassismista. Se on betonoidulla luonnonkiviperustalla, päädyn uuden kuistin perustus on tehty erikseen. Rakennus on peruskorjattu äskettäin: mm. ulkolaidoitus, ikkunat ja vesikatto (pelti) uusittu, sekä rakennettu uusi kuisti päätyyn. Pihapiirissä myös hirsiaitta samalta aikakaudelta (avokuisti, päädyistä aumattu katto, lato-osa) sekä hirsisauna.

O34.

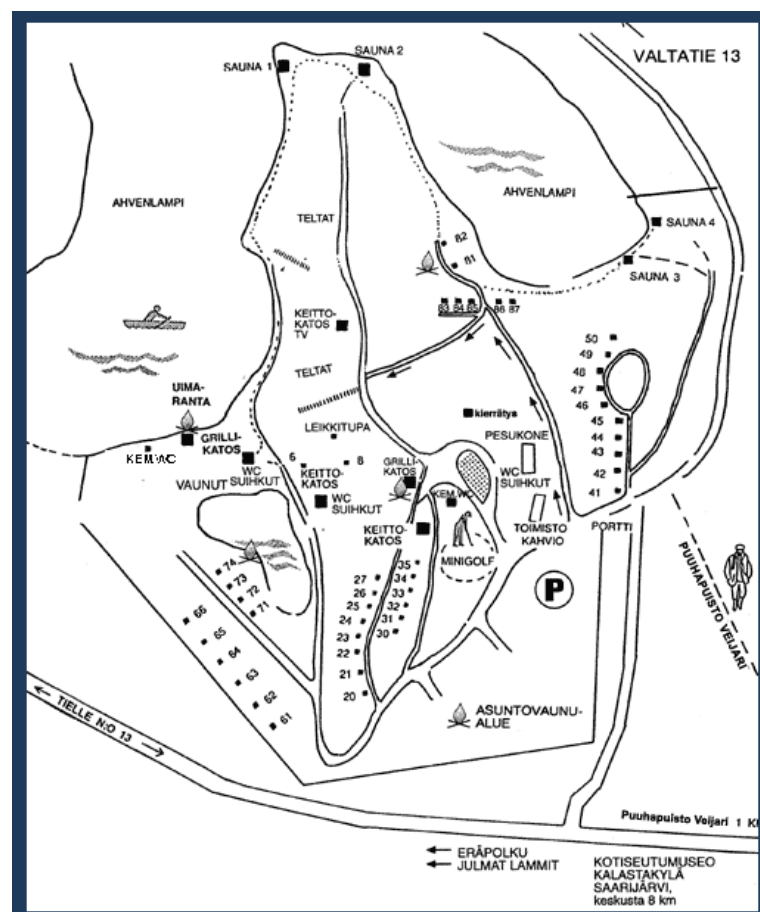
M, H

 paikallisesti arvo-
kas

Ahvenlammen leirintäalue

Ahvenlammen alue on luonnonkaunista harjumaastoa. Kasarmin vanhoille maa-alueille perustettiin lomakeskus eli Ahvenlammen leirintäalue 1947, kotimaanmatkailun alkavalla kultakaudella. Leirintäalueloiminna aloitti kunta, joka rakennutti leirinvarhijan asunnon ja siirsi kaksi aittaa yöpymistä varten alueelle. Aune Herala suunnitteli alueelle kioski-vastaanottorakennuksen. Ahvenlammella yöpyi suosion huipulla vuonna 1963 yli 33 000 henkeä. Ahvenlammen leirintäalueesta muodostettiin osakeyhtiö vuonna 1965. Kunta vuokrasi Ahvenlammelta 100 hehtaarin alueen perustettavalle Matkailukeskukselle. Siihen sisältyi 14 kahden hengen majaa, 3 sähkölämmitteistä majaa ja 4 aittaa. Alueella oli tuolloin jo 4 saunaa, WC-rakennus suihkuineen sekä 4 keittokatosta.

Matkailutoiminnan tukemiseksi Saarijärvi-Seura sekä kunnan matkailulautakunta kunnostivat Ahvenlammen läheisyyteen 15 kilometrin pituisen Runebergin polun Julmien Lampien ympäristöön. Lisäksi alueelle tehtiin lohilammet ja maisemamatkaajille kaksi reittiä karttoineen, "Lohilenkki" ja Pyhä-Häkkiin suuntautuva polkuverkosto. Alueella järjestettiin 1970-luvulla Polar Rock Festivaaleja juhannuksina, sittemmin Ahvenlammen ympäristössä järjestettiin urheiluseura Ponnistuksen toimesta Ahvenlampirock.

ku-

vat ja kartta: Ahvenlampi Camping,
<http://www.jarvisuomi.net/ahvenlampicamping/index.htm>

lähteet:

Keski-Suomen museon inventointikortit Saarijärven kunnasta 1987-1988

Saarijärven hautausmaiden inventointi 1989. (Pennanen 1989).

Saarijärven kulttuuriympäristöohjelma. (Silén ym. 2007).

Saarijärven historia 1865-1985. (Junnila 1995).

Saarijärven museon kuva-arkisto

Saarijärven rakennusperinnettä. (Lahnala 1990).

Vanhan Saarijärven historia. (Kallio 1987).